

УДК 658.155.2

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Єпіфанова І.Ю., к.е.н.

Сьома О.О.

Вінницький національний технічний університет

В статті розглянуто сутність прибутку підприємств. Розкрито завдання управління прибутком. Визначено проблеми формування та використання прибутку підприємств в системі забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: прибуток, управління прибутком, використання прибутку, формування прибутку

In article the essence of profit of the enterprises is considered. The problems of profit management were disclosed. Problems of formation and use of profit of the enterprises in system of maintenance of a sustainable development are defined.

Keywords: profit, management of profit, uses of profit, profit formation

Актуальність проблеми. На сьогодні проблема формування та використання прибутку є однією з найважливіших проблем у забезпеченні сталого розвитку підприємств, оскільки саме прибуток визначає можливості подальшого розвитку і ефективного функціонування кожного підприємства. Сталий розвиток підприємства значним чином залежить від здатності фінансувати відтворювальний процес. Фінансування відтворювального процесу залежить значним чином від здатності отримувати прибуток, який характеризує ефективність господарювання підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання прибутку, його формування і використання досліджували багато вчених і практиків, зокрема: І.О. Бланк, В.Б. Клевець, Т.Є. Кучеренко, П.Т. Саблук, А. Сміт, Д. Рікардо, Й. Шумпетер, К. Маркс, Ж.-Б. Сей, М. Кейнс, С.Ф. Покропивний, Д.С. Моляков та багато інших.

Прибуток за К. Марксом, – це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом [1,

с.40]. А. Сміт і Д. Рікардо нерозривно пов'язували прибуток із заробітною платою, стверджуючи, що її зростання призводить до зменшення прибутку і, навпаки, прибуток зростає, коли зарплата знижується. С.Ф. Покропивний розглядає прибуток як ту частину виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства [2, с.436]. Але таке розуміння прибутку обмежується тільки кількісним визначенням категорії і не розкриває його економічної природи. Російський економіст Д.С. Моляков під прибутком розуміє грошове втілення частини вартості додаткового продукту. [1,с.41]

Всі ці вчені розглядають поняття прибутку по-різному, але ніхто з них не розглядає прибуток як основну складову забезпечення сталого розвитку підприємства, тому на даному етапі і постає вирішення питання як же прибуток впливає на розвиток підприємств.

Метою роботи є визначення основної ролі прибутку, його формування та використання в системі забезпечення сталого розвитку підприємства та розробка структурно-логічної послідовності системи управління прибутком, спрямованої на розвиток стратегічного потенціалу підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Прибуток є основним об'єктом, який характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства. Він є реальним показником, який характеризує те, наскільки ефективно працює підприємство і визначає можливості фінансування науково-технічного і соціального розвитку в подальшому.

Виникнення поняття прибутку пов'язане із з появою товарно-грошових відносин і розвитком приватної власності. Спочатку прибуток визначали і порівнювали з воловим доходом, який поділявся на три категорії: доходи від капіталу, доходи від землі та праці і вважалося, що кожен з таких видів доходу є винагородою для одержувача за надані ним послуги.

Забезпечення сталого економічного розвитку підприємства зумовлює необхідність наявності певного рівня прибутковості діяльності. Тому для кожного підприємства проблема управління прибутком має велике значення, оскільки саме прибуток забезпечує ефективність всієї господарської діяльності. Метою управління прибутком є забезпечення добробуту власників підприємств в певний момент часу і у майбутньому розвитку підприємства. Для досягнення цієї мети необхідно щоб

інтереси власників з інтересами держави і персоналу підприємства мати певну гармонізацію, тобто співпадали. Отже, виходячи з мети, система управління прибутком надає можливість вирішити такі завдання:

- забезпечення максимального рівня прибутку за наявних ресурсів підприємства;
- забезпечення високого рівня якості прибутку, який формується;
- забезпечення виплат власникам підприємства;
- забезпечення формування на майбутній період необхідного обсягу фінансових ресурсів;
- забезпечення ефективної участі персоналу щодо формування прибутку.

Економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства – це динамічна, комплексна організаційно-управлінська підсистема, яка передбачає реалізацію спеціальних процедур, спрямованих на забезпечення сталого зростання прибутковості і економічного розвитку підприємства [3, с. 86].

Формування прибутку підприємства здійснюється переважно в процесі операційної діяльності, що є головним компонентом усієї господарської діяльності та головною метою його функціонування. Основними чинниками впливу на формування величини та якості операційного прибутку є обсяги та структура виробництва, обсяги реалізації, витрати, ціна та собівартість. Тому для отримання прибутку підприємству насамперед необхідно з'ясувати який вид продукції користується попитом серед населення і враховувати запити споживачів, а також врахувати якість і корисність даного товару, які будуть впливати на ціну і формування попиту, які в майбутньому забезпечать прибутковість підприємству.

З метою формування оптимального рівня прибутку підприємства необхідно здійснювати планування розподілу прибутку шляхом визначення потреби прибутку за напрямками його використання та цільової структури розподілу прибутку.

Розподіл прибутку - це процес формування напрямів, на які він в майбутньому буде використаний, відповідно до цілей і задач, які ставить перед собою підприємство у своєму розвитку. Тому на даному етапі важливо враховувати всі тонкощі і направляти кошти в найбільш

необхідні для цього місця, а не зосереджувати їх лише на забезпечення подальшого відтворення у процесі виробництва.

Характер розподілу прибутку визначає багато особливостей діяльності підприємства, яка має вплив на її результативність. Цей вплив виявляється в різних формах зворотного зв'язку розподілу прибутку з її формуванням в майбутньому періоді. Розподіл прибутку здійснюється відповідно до спеціально розробленої політики (її основу складає дивідендна політика), формування якої є однією з найскладніших задач загальної політики управління прибутком підприємства [4].

Значну увагу розробці організаційного механізму управління прибутком приділяє І. Бланк і відзначає, що «система організаційного забезпечення управління прибутком представляє собою взаємопов'язану сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, що забезпечують розробку та прийняття управлінських рішень по окремих питаннях формування, розподілу та використання прибутку, та таких, що несуть відповідальність за результати цих рішень [5, с. 31-32].

Організаційно-економічний механізм управління прибутком підприємства являє собою сукупність відповідних принципів, методів, управлінських та організаційно-економічних заходів та іншого інструментарію, спрямованих на формування прибутку визначеної величини [6, с. 177].

Прибуток підприємства формується під впливом значної кількості чинників, які впливають на результати діяльності підприємства як позитивно, так і негативно. Саме тому з метою досягнення належного рівня фінансових результатів необхідно здійснювати аналіз впливу цих чинників, які поділяють на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх чинників відносять: економічні умови господарювання, місткість ринку, платоспроможний попит споживачів, державне регулювання діяльності підприємств та інше. Особливе значення має рівень, динаміка і коливання платоспроможного попиту, тому що він визначає стабільність одержання прибутку [7, с.23].

Зовнішні і внутрішні чинники є взаємопов'язаними. Внутрішні чинники безпосередньо залежать від організації роботи самого підприємства і до них відносять: обсяг продукції; собівартість виробництва; ціна

реалізованої продукції; асортимент продукції тощо.

Найбільш відповідальним етапом у системі управління прибутком є планування, тому що в ринкових умовах планова сума прибутку характеризує ефективність і дохідливість підприємства в цілому і впливає на його подальший розвиток. Планування є процесом розроблення системи заходів щодо забезпечення її формування в необхідному обсязі й ефективне використання відповідно завданням розвитку підприємства в майбутньому періоді [8, с.12].

Забезпечення ефективної системи управління прибутком вимагає впровадження в організаційну структуру підприємств системи контролінгу. Вагоме значення в системі контролінгу є оперативний аналіз зміни витрат підприємства, який забезпечує своєчасну оцінку господарської ситуації, яка пов'язана з формуванням витрат діяльності, виявлення негативних причин і вад в роботі, внутрішньогосподарських резервів покращення використання ресурсів підприємства, забезпечити оперативне маневрування ресурсами і капіталом з метою раціоналізації витрат [8, с. 9].

Висновки. Прибуток розглядається як показник того, наскільки ефективно працює підприємство. Формування прибутку залежить насамперед від господарської діяльності підприємства і сприяє забезпеченню подальшого відтворення. На сьогодні існує проблема розгляду прибутку, як забезпечення сталого розвитку підприємства, тому що у своїй діяльності підприємство в основному орієнтується лише на отримання вигоди від своєї закладеної праці і коштів, і за рахунок цього функціонує з єдиною ціллю – не зазнати втрат і не понести збитків і тому мало зважає на свій розвиток і витрачає на це кошти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Субботович Ю.Л. Прибуток у господарській діяльності підприємницьких структур/ Ю.Л. Субботович // Фінанси України. – 1999. - № 12. – С. 39-47.
2. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства/ О.Р. Кривицька // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 12-16.
3. Скалюк Р.В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування / Р.В. Скалюк // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – №4(24). – С. 86-93.
4. Бражко О. Формування прибутку як передумова ефективного функціонування

- підприємств у ринкових умовах/ О.Бражко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №7. – С.33-36.
5. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998.– 544 с.
  6. Хістієва О.В. Якість прибутку та його вплив на сталий розвиток торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 / О.В. Хістієва – Донецьк, 2006. – 21 с.
  7. Верхоглядова Н.І. Зміст та значення прибутку як головної рушійної сили ринкової економіки / Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Шило В.П. // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 237-245.
  8. Ткаченко Є.Ю. Управління формуванням прибутку в процесі господарської діяльності підприємств машинобудування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / Є.Ю. Ткаченко. – Запоріжжя, 2006. – 22 с.